

Erihist. tsto 74/20.5.1983

M

KEMINMAA, TORNIVAARA (KEMI 3)

"Jatulinpatsaiden" tarkastus
13.8.1982

Markku Torvinen

KEMINMAA, TORNIVAARA (KEMI 3)

Tarkastus 1982

Kunta: Keminmaa

Top. Kartta 2543 03

Kylä: Ala-Paakkola

ALA-PENIKKA

n. x = 0610

y = 4300

z = 70 - 80

"Jatulinpatsaat", luokka II (III)

Vanhemmassa kirjallisuudessa on esiintynyt eri yhteyksissä ja useampaan otteeseen maininta Keminmaan (aik. Kemin mlk.) Tornivaaralla olevista "jatulinpatsaista", joita ei ole lähemmin paikallistettu. Castrén (Zach. Castrén 1894. Vanhan ajan muistoja, Kemin Tervolan ja Simon seurakunnista. SMYA XIV. Sivut 251 - 252 sekä kuva 9) kirjoittaa Tornivaaran "jatulin patsaista tai torneista" nojautuen Appelgrenin kertomukseen ja piirustukseen. Kertomuksen mukaan patsaat sijaitsevat tasaisen n. 1/3 virstan pituisen kivirakan S-osassa Tornivaaran laella. Patsaat on ladottu litteistä valkoisista ukonkivistä. Isompi on pohjaltaan nelikulmainen, molemmat toiset enempi pyöreät. Kookkain oli yli 7 jalkaa korkea ja pohjan sivu n. 4 jalkaa. Toinen patsas oli vain puolikas, n. 4 jalkaa korkea ja 3 jalkaa läpimitaltaan. Ensiksimmäinen S-puolella on sijainnut sittemmin hajoitettu patsas. Patsaat ovat sijainneet N - S -suuntaisessa rivissä eheä patsas keskellä. Oppaan mukaan on näiden patsaiden N-puolella ennen ollut kymmenkunta samanlaista. Samassa yhteydessä kerrottiin, että Juokuanmaassa (n. 6,5 km Tornivaarasta SW) on samankaltaisia patsaita.

Tornivaara on lähes N - S -suuntainen vaaraselänne Kivalojen vaarajonon SW-reunassa. Tornivaaran W-rinteellä on useita n. N - S -suuntaisia kvartsiittilohkareista muodostuneita pitkänomaisia vaikeakulkuisia rakka-alueita. Muilta osin vaara on metsän peitossa.

Pitkän etsiskelyn jälkeen löytyi Tornivaara SW-rinteeltä alimmalta n. 1 x 0,15 - 0,3 km:n kokoiselta rakalta pohjoisosasta rakan jokeenkin tasaisesta pinnasta erottuva kivikasa. Sen N-puolelta n. 15 m:n päässä erottui toinen pienempi kivikasa. S-puolisen kivikasan SE-kulmassa on ladottuja kiviä 4 - 5 kerrosta. Ei ole ehdotoman varmaa ovatko tässä tarkastuksessa havaitut muinaisjäänökset samat kuin Appelgrenin kuvaamat.

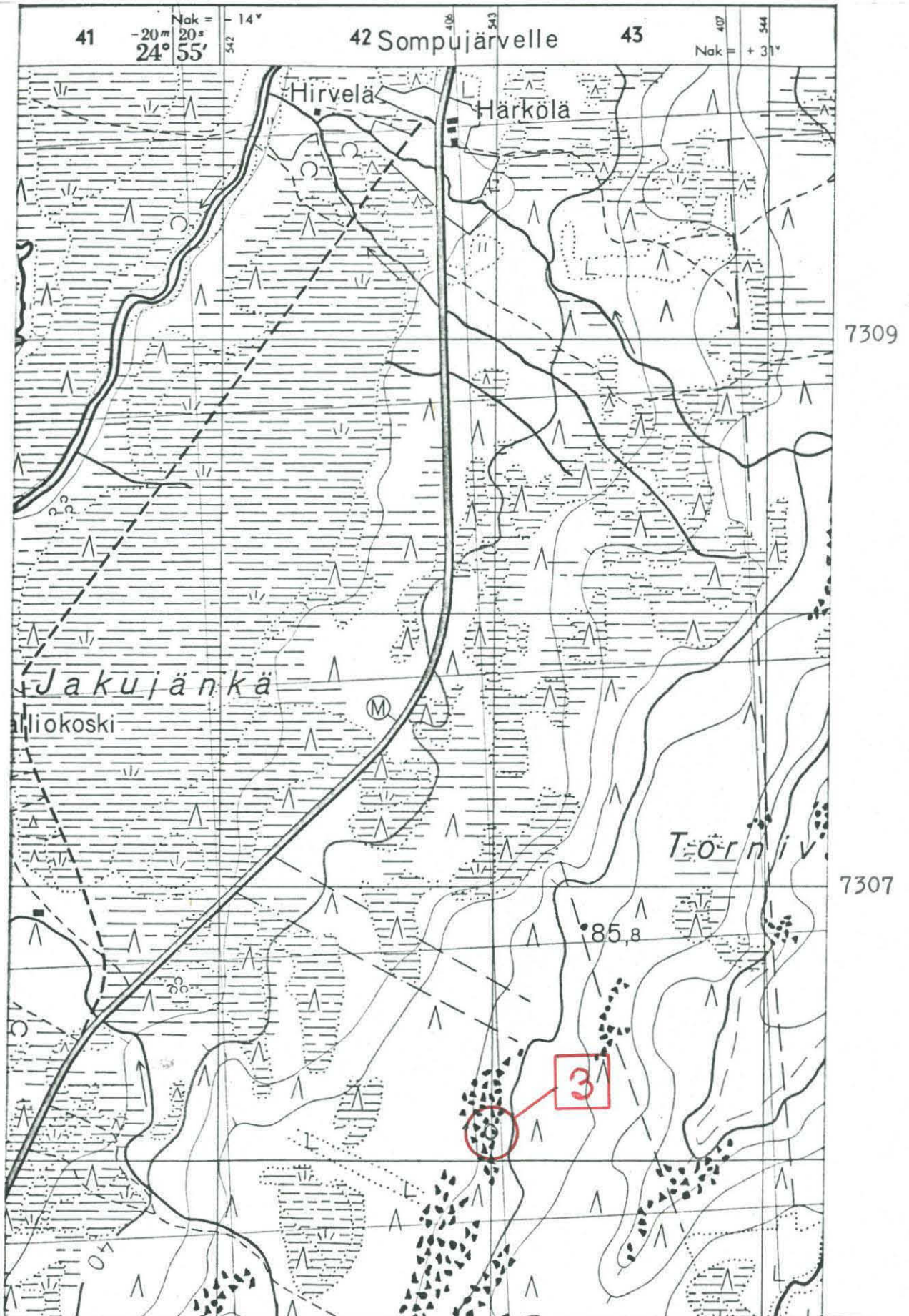
Markku Torvinen tarkasti kohteen vapaa-aikanaan 13.8.1982. Po. kohde sijaitsee Akkunusjoen ja Kemi - Sompujärvi -maantien SE-puolella tiestä n. 1300 m. Kaltiolammen kämpästä on kohteelle matkaa 1400 m NW ja Kemin kaupungista n. 22 km NE.

Jos kysymyksessä on todella kohta, jossa "jatulinpatsaita" on sijainnut, vaikuttaa siltä, että paikalta on kuljetettu kiviä pois, koska havaituissa kivikasoissa ei riitä "ainesta" Appelgrenin kertomuksen kokoisille patsaille. Helposti saatavina rakennuskivinä patsaat on voitu purkaa ja kuljetta pois rekikelillä. Aivan hiljattain ei patsaita ole purettu, koska kivet ovat, kuten valtaosin muukin rakka, harmaan kivisammalen peitossa.

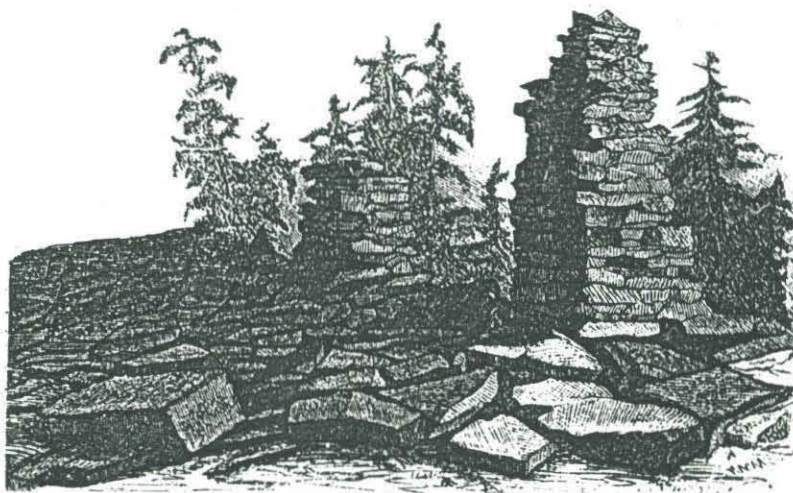
- Kattaliite, ote top. kartasta 2543 03, 1:20 000
- Kuvat 1 - 3 (f. 57691 - 693)
- Kuva 4, kopio Appelgrenin piirroksesta (esim. Castrén 1894, kuva 9)

Helsingissä 3.5.1983

Markku Torvinen

Ote top. kartasta 2543 03, 1:20 000, painettu 1964
Tornivaaran jatulinpatsaat (KEMI 3)

Kuva 9. Jatulinpatsaat Tornivaaralla Kemissä.

Kuva 4. Kopio Appelgrenin piirroksesta, julkaistu esim. Castrén 1894,
kuva 9.

Kuva 1. (f. 57691). Jatulinpatsaiden "pohjat" lounaasta (a ja b).

Kuva 2. (f. 57692). Eteläisemmän latormuksen pohjaosaa pohjoisesta.

Kuva 3. (f. 57693). Eteläisemmän latormuksen koillisnurkka, yksityiskohta.